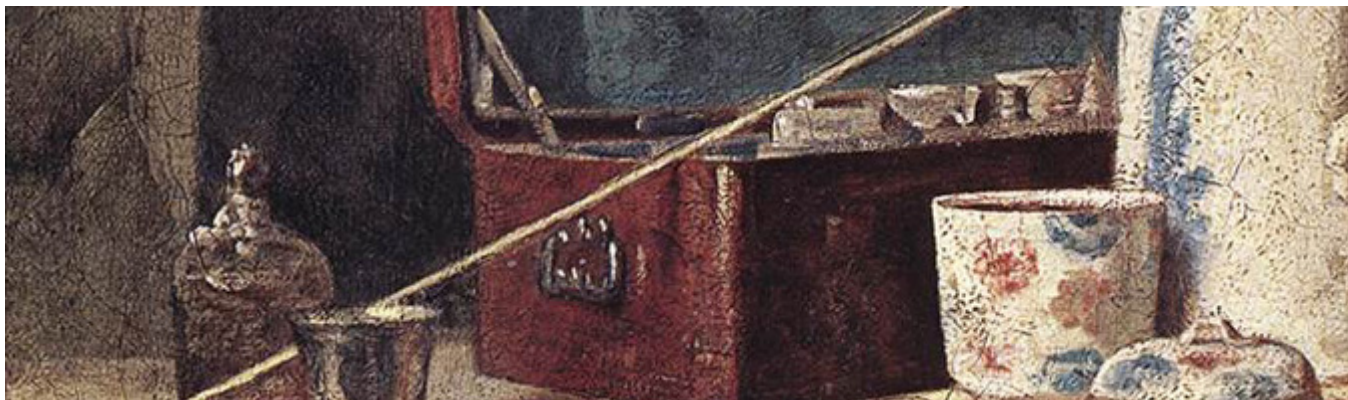

החלון | The Window

<http://www.smadarsheffi.com/?p=624>

Smadar Sheffi סמדר שפי

[Skip to content](#)

- [Home](#)
 - [מאמרים בקטלוגים Catalogue essays](#)
 - [הרצאות וסיורים](#)
 - [אירועים ותערוכות חדשות](#)
 - [Archive ארכיון](#)
 - [אודות](#)
 - [English](#)
 - [Contact צרו קשר](#)
- ← [בליטי, דורצ'ין והאאוטסיידרים – לא שם של להקה](#)
- [הביאנלה ה 55 בונציה](#)

רה-אוריינטציה, הביאנלה הים תיכונית בסחנין 2013

Posted on [May 20, 2013](#) by [Smadar Sheffi](#)

רה-אוריינטציה, הביאנלה הים תיכונית בסחנין היא אירוע שמעורר השראה ותקווה. בוודאי שהיא פוליטית, וודאי וודאי שהיא מופקת, כמו כל אירוע אמנות אחר בחסות עירונית או ממשלתית, בעיקר מסיבות חוץ תרבותיות. היא מאתגרת סטריאוטיפים שיש ללא מעט ישראלים יהודים על הקהילה המכונה ערבים ישראלים ביותר ממובן אחד. בהקשר זה, ההישג הראשוני הוא החיכוך של ישראלים יהודים עם ישראלים מוסלמים בסחנין סביב תרבות (שאינה קשורה לכדור-רגל).

הפרויקט בהשתתפות מעל חמישים אמנים, מעל שני שלישי מהם לא ישראלים, מפוזר בשבע עשר תחנות. בלו-סימיון פיינרו ואביטל בר-שי, האוצרים והיוזמים, הצליחו במהלך שנתיים של עבודה מאומצת להפוך אותו לשיתוף פעולה נרחב עם הקהילה: אמנות מוצגת בתוך חנויות מסעדות, ומשרדי עמותות וזאת נוסף למיבני ציבור כמו בית העירייה

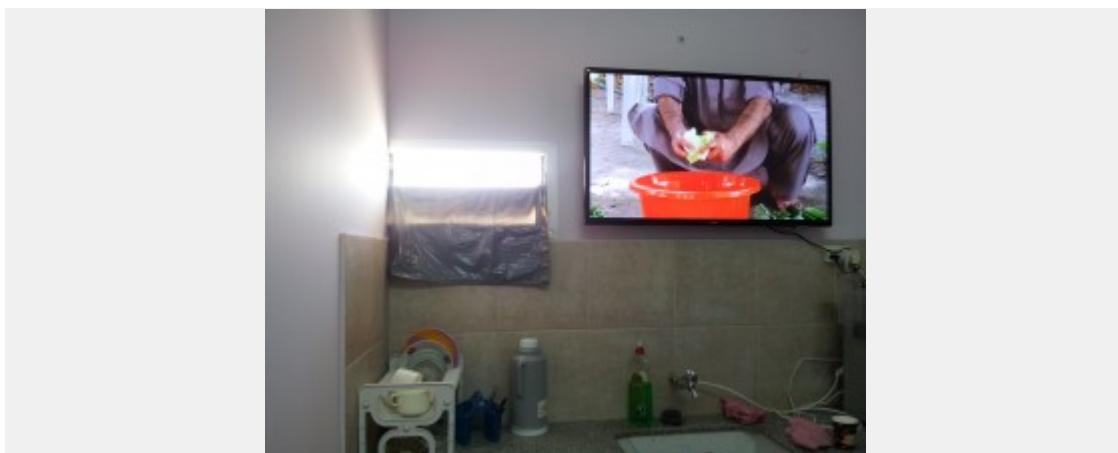
או במרכז האזורי לחינוך ומחקר סביבתי של איגוד ערים, אגן בית נטופה, היהלום של הביאנלה.

המסלול בעיר עובר בעיקר לאורך הרחוב הראשי, רחוב הגליל שקיבל את שמו רק לקראת הביאנלה וממוספר רק מצידו האחד. האווירה וגם הצבת האמנות, מזכירה את הביאנלה באיסטנבול, אחד מאירועי האמנות הבינלאומיים המענינים ביותר. האסוציאציה נובעת מהדמיון של סחנין לשכונות מסוימות באיסטנבול ובשל המשקל הרב יחסית על אמנים המתיחסים לנושאים רב-תרבותיים ולא מערביים.

התחנות המרתקות ברחוב הגליל השוקק, הצבעוני והמטולא הן משרדי עמותת אלזהרא – עמותת נשים ומרכז הילה לקידום נוער, שם מוצגת סידרת צילומים יפה של רון עמיר. שניהם מצויים, פחות או יותר, מול רחוב הגליל 156.

במשרדי אלזהרא מוצבת האמנות בתוך החללים שבדרך קבע נמכרים בהם אוביקטים שנוצרו בידי נשים מסחנין וישובים ערבים ישראלים נוספים: מעשי רקמה וקופסאות, שטיחים וסלים בעיצובים מסורתיים. כבר למעלה משני עשורים מתקיים דיון ער סביב מעמדם של תוצרי מלאכה שכאלו שמערער חלוקות קטגוריות ששלטו בעבר בין "אמנות" ל"אומנות" (כשאומנות, בעיקר של נשים, נחשבה נחותה).

Pure Hand Work, 2012 עבודה של אנה אנדרס ומריה וידר מגרמניה נוצרה בעת שהות בסחנין ומתיחסת ליחסי אמנות/אומנות. הן תיעדו נשים מעראבה במאין פנטומימה על מלאכות ביתיות שונות מחיתוך ירקות ועד תפירה,הרהור על מה שנתפש כעיסוק "טיבעי" לנשים, והפכו זאת לאמנות במחוזות האמנות העכשווית.

ג'אנו גאוס, Mela פיקניק 2012

. במטבחון משרדי העמותה מוקרן וידיאו יפיה של האמנית ג'אנו גאנסי (Mela "פיקניק") מ 2012 גאנסי, ילידת 1973, בלטה בקיץ שעבר בדוקומנטה ה 13 בקאסל. היא ממוצא אפגני – גרמני, חיה בברלין אבל יוצרת מזה מספר שנים את פרויקט "פרגמנטים מקאבול", שמוסרט בעיר. ב"פיקניק" תיעדה את משפחתה היוצאת לפיקניק כשהיא עוקבת אחר הצבעוניות המרהיבה של מזון וכלי פלסטיק, אחר נוף וטבע מתורבת. בדימויים של אישה רעולה בסירת פדלים בצורת ברבור השטה לבדה על אגם, או תקריבים של רחיצת ירקות היא מפנה את הצופים למערך אסוציאטיבי צפוף של מיתולוגיה ותולדות אמנות, ומתרפקת על רגעי אושר בעיר מוכה. (שנתיים לפני העבודה הזו יצרה גאנסי את Three Fragments From Jerusalem העוסקת בקשיי האוכלוסייה הערבית במזרח ירושלים).

2003 (Fanshon Street, וידיאו של מרטה דסקור (פולין 1962) מראה נשים מוסלמיות חובשות חיגאב (כיסוי ראש) ברובע קרויצבורג בברלין. האביזר שחבישתו עוררה שאלות רב תרבותיות וחופש דת, בעיקר מאז החקיקה נגד חבישתו במקומות ציבוריים בצרפת, לוכד את עין הצופים, הופך לסמל סכנה, ספק להשתלטות האיסלם שיש החוששים מפניה, ספק לגזענות שצפונה בהתנגדות אליו.

מנהלת העמותה, ואפא שנאן, הייתה שותפה לבחירת העבודות המוצגות במקום ביקשה שיהיו של אמניות בלבד. המעורבות של אנשים באצירה של החללים השונים, אפיינה את הביאנלה כך שניתן לדבר על אוצרות קשובה לקהילה.

החנויות שנענו להציג אמנות הן דווקא איטליזים. ההימצאות בהם מעיקה, לפחות למי שכמוני, צמחונים. הסתפקתי בכניסה לתחנה הראשונה, איטליז בכניסה לעיר, בו מוצגות עבודות של שפי בלייר. בלייר מצלמת בשר באסטטיקה מלוטשת ומנוכרת שנשענת על מסורת, בעיקר צפונית, של ציורי טבע דומם (ומתיחסת לאמן הברזילאי עכשווי ארנסטו נטו). באחת מאותן בדיחות שהמציאות לעיתים מהתלת קוראים לאיטליז "איטליז מחמוד טבעוני".

בציורי זרים של גרשוני, התלויים בקצביה אחרת, ברחוב המוביל לעיר העתיקה, הבטתי מבחוך מהרהרת על האופן בו התלייה לצד ערמות החיות המתות מחזקת את היותם זרי אבל וזיכרון, סימון עבר וקמילה הרבה יותר מזרי ניצחון.

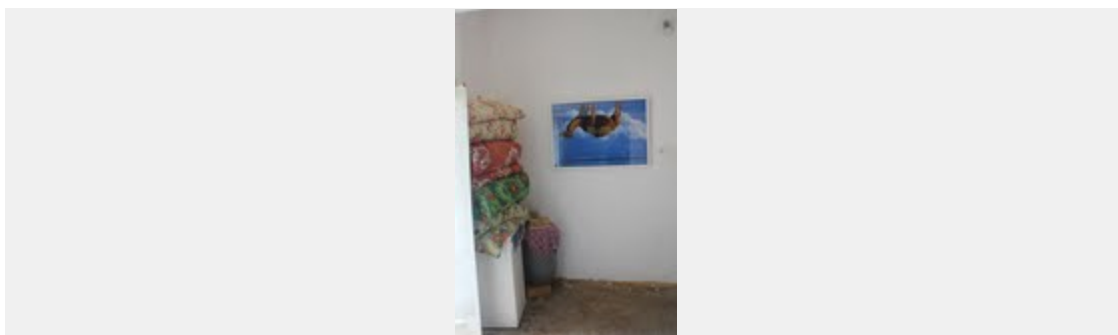
משם הרחוב מטפס עד לפניה **למוזיאון למורשת הערבית**. המוזיאון (הכניסה אליו אינה מהדלת מתחת לשלט אלא במעלה גרם מדרגות קטן) ממוקם במה שהיה בתקופה הטורקית בית הממשל האזורי (הסראיה). בתערוכת הקבע כלי עבודה של בעלי מקצוע מהסביבה בהם נפחים, נגרים וכדרים לצד "מלאכות" נשים (בדומה לאלו בעמותת הנשים) והיא צנועה ומיושנת כמו מוזיאונים היסטורים דלי תקציב ברחבי הארץ. במבנה

חיה גברת מבוגרת ואת פני העולים לקומה השנייה מקבלת מכונת כביסה, כהכרזה על יחסי מוזיאון-קהילה שונים מאלו שהתקבעו. בחצר בנוי ספסל אבן בחצי גורן תחת חרוב שפירותיו מוריקים כעת. על הספסל תלויים פסי שמשונית בירוק ולבן, עבודה של דניאל בורן הצרפתי (שמיצב שלו היווה את מונומנטה 2012). הפסים אינם מחוללים דבר והם תוספת מיותרת לחצר המזמינה, מאותן חצרות שאדריכלים עכשוויים מנסים לשחזר את התחושה שהן יוצרות.

סידרת הדיוקנאות, 2008-2010, טורנסטיין ברינקמן

החיכוך של האמנות העכשווית עם המוצגים וצעיף אבק הזמן שאופף את המוזיאון, מאיר את שניהם. סידרת הדיוקנאות, 2008-2010 של טורנסטיין ברינקמן (גרמניה -1971) מציגה דמויות שראשיהן מכוסים בחפצים שונים והן לבושות במה שנראה כבגדי עבר או מסורת במובן ז'אנרי, לא לחלוטין מוגדר. בתוך הנישות של המוזיאון, ליד הרקמות והבובות שאמורות להמחיש את העבר הדיוקנאות הם כרוחות רפאים או מבט משטח של הווה על עבר.

הגמל המעופף, 2013, בלו סימון פיינרו

הגמל המעופף, 2013 מונטאז' צילום של בלו סימון פיינרו, תלוי בסמוך למכונת הכביסה. זו אחת מכמה עבודות של האוצר המתייחסות לאוריינטליזם, מבט המערב על המזרח, שנותח ופורק לגורמיו ברבע האחרון של המאה הקודמת (בספרו המכונן של אדוארד סעיד מ 1978), ובכל זאת ממשיך להיות נוכח. כותרת הביאנלה, רה-אוריאנטציה (RE-ORIENTATION) היא הכלאה לשונית של "אוריינט" ו "כיוון חדש" והומצא על ידי פיינרו לבטא כמיהה למה שניסח כ"שיח חדש"

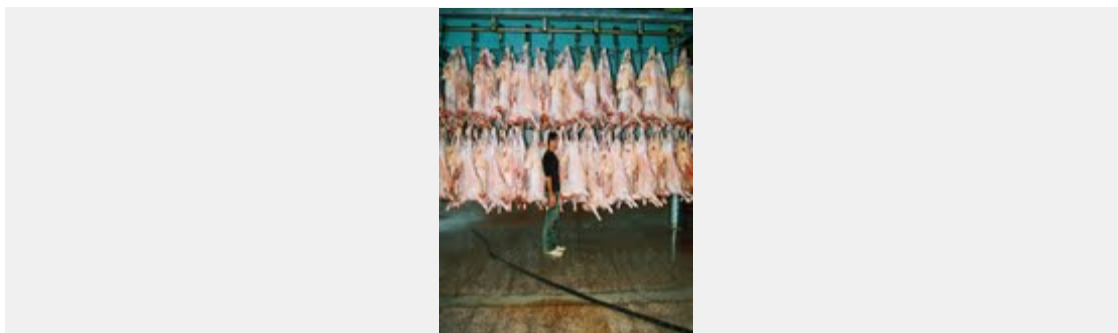
שמטרתו לקדם תרבות מקומית מקורית, כזו ששואבת את השראתה מהאזור". הגמל, הפוך על רקע שמים כחולים וקו חוף עם סירה באופק הוא דימוי מקסים אך מביס את מטרת הביאנלה בכך שהוא מתיחס כהווה למצב שעבר שינוי ניכר. הקשריו הישראליים כוללים את הגמל המעופף ביריד המזרח והעבודה המוכרת מאד של דוד ריב -CAMEL TIME מ 1989; הבינלאומים כוללים מורשת אמנות אוריינטליסטית, בעיקר צרפתית ובריטית, וגם גלויה הידועה לשמצה שהפיקה המפלגה הנאצית ב 1927 כביקורת על תערוכת אדריכלות בסגנון הבינלאומי בשטוטגרט. הכותרת "כפר ערבי" וציור גמלים ובדואים בין המבנים היה אמור לסמן את הסכנה של "השתלטות" האוריינט על המערב באמצעות המודרניזם.

כפר ערבי- גלויה של המפלגה הנאצית 1927

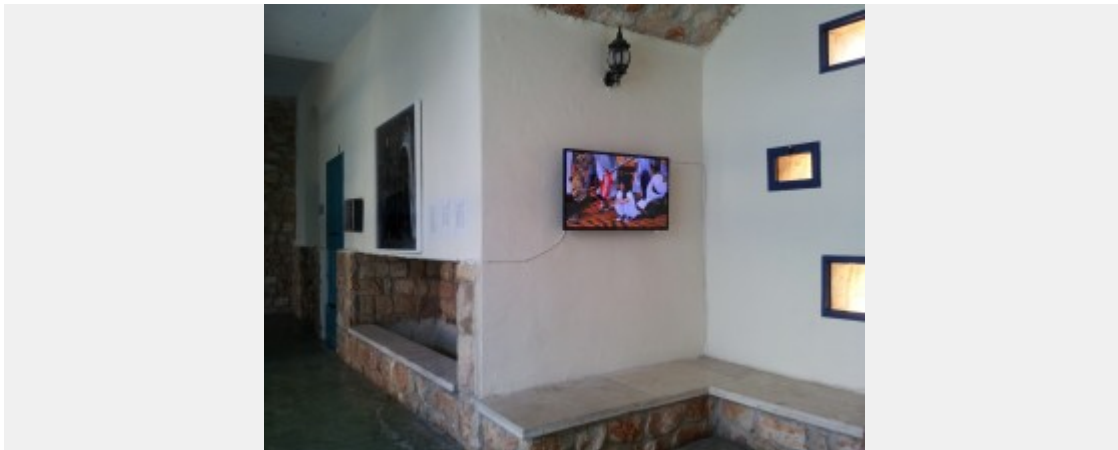
העבודה של פיינרו נטועה בעיסוק "כאן" לעומת "שם" שליוותה אמנות ישראלית עד שנות ה 80. לשימוש בגמל גוון מתנצל (גם אם אירוני), טון שנעלם לחלוטין בעבודות אמניות כמו עביר עטאללה הישראלית המציגה בבית העירייה, גאנו גאוזי בעמותת אלזהרא או האמן מהדי-גורג לאלו ממרוקו שעבודותיו מוצגות במסעדת שווארמה פלאפל בדר אל שאם, ברחוב הגליל.

באחד החדרים במוזיאון יש הצבה מוצלחת של יאניס קונליס (יווני הפועל באיטליה , יליד 1936) ובה מעגל כיסאות מקיף נעליים. השפה משמשת את קונליס כבר שנים לדבר על זיכרון ונדידה וכאן , במוזיאון המורשת שמעליו תלוי כענן הסכסוך הישראלי פלשתיני, הנעליים מציפות אסוציאציות במנעד שמשואה ועד נכבה.

(טורקי, 1977) עוסק בצילומיו ביחסים בין מסורת והווה. תמונות בשר תלוי, תעשיית המוות של חיות, בתוכו הוא עומד או לרגליו הוא שוכב הן דיבור על זילות החיים (ומתקשרות להצבת האמנות באטליזים בסחנין). בעבודות אחרות הוא מחדד את המקומות של שינוי: דיוואן ציבעוני עליו יושב גבר ומשוחח בסלולרי, או מגרש כדורגל בו נשים בלבוש מסורתי הן חלק מ"חומה".

החלק התערוכה המוצג בבנין של איגוד ערים אגן בית נטופה, בקצה סחנין, מצדיק, כבר הוא לבדו, את הביקור. המבנה החדש יחסית הבנוי בטכניקות בניה מקומיות, ניצב בגן גדול ובמרכזו פטיו פתוח. הוא מרוחק משאון העיר ותנאי הצפייה בו מצוינים. בחצר החיצונית ניצב **רמזור לאהבה** של פיינרו ובו מתחלפות המילים Love בצבע ירוק ו- Don't Love בצבע אדום. תלוש מכל הקשר, הרמזור נראה כתזכורת אירונית לתפיסות של שליטה רציונלית על רגשות, איפיון שנתפס כמערבי, בניגוד ל"רגשות" מיזרחית.

מ AES+F, Allegoria Sacra, 2011,

Allegoria Sacra של הקבוצה הרוסית AES+F מ 2011, עבודת וידיאו ארוכה ומרתקת, הטובה בטרילוגיית העבודות שהיא סוגרת (השתים הראשונות היו Last Riot The Feast of Trimalchio . Riot הוצגה בארץ). שמה לקוח מעבודה חידתית של גובאני בליני מ 1500 לערך. באסטטיקה שנעה בין בארוק- מנייריזם ומשחקי מחשב נעים ליד טרמינל שדה תעופה, קנטאור, אנשים בלבוש מוסלמי מסורתי, ילדים ומבוגרים המצויים באינטראקציות שונות, מהן אלימות, מסוגנות להפליא. הסכנה האורבת לעבודות מאין אלו, סכנה של יופי ריק, מוחשית אבל אינה פוגמת באופן בו העבודה הזו מרתקת ונשארת בזיכרון.

עבודה של שירין נישאט, האמנית האיראנית-אמריקאית, The Last Word, מדברת על החופש מחשבה. מתוארת בו חקירה של משוררת בידי משטרת מחשבות איסלמית.

העבודה מ 2003, אחת העבודות הנרטיביות המוקדמות של נישאט מציגה סיטואציה שיש לה תקדימים היסטוריים רבים במאה ה 20 וכיום (מברה"מ עד סין ואירן) ומזככת אותה לעימות שמפחיד, בדיכטומיה הברורה שאיננו יכולים לחמק ממנה לתפיסות מורכבות, ונוחות, יותר. השחור לבן של הוידיאו הוא השחור לבן של הסיטואציה.

עבודות של אדל אבדמסד, מרינה אברמוביץ, ועבודה מוקדמת של ברוס נאומן מ 1985 הן רק חלק מעבודות הוידיאו המצוינות המוצגות כאן .

סדרת "הענקים" של מימונה גווארדי האיטלקיה, צילומי נשים וגברים שגופם כמו שולב בגלימות ההופכות למבנה בעל פתח שחור גדול, מרשימה. מה שנראה כפיתוח של דימוי הרחמים המיזרקורדיה (Misericordia באמנות נוצרית, דימוי של מריה גדולה שתחת כנפי גלימתה מצטופפים מאמינים, מתקשר גם לתלבושות אפריקאיות ומוסלמיות, לאפשריות ההרחבה וההכלה הסימבוליות של דמויות הלובשים. התצוגה בבניין היא המוזיאלית ביותר באופיה אך המקום משרה אווירה מדיטטיבית שמזכירה איכות התבוננות באמנות במבני פולחן דתי.

הביקור בביאנלה מרתק בזכות העבודות המצוינות ולא פחות מכך בזכות המקום שנוצר לחשוב מחדש על מורסת האפליה, הריחוק והפחד שמפרידה בין קהילות שונות של אזרחים ישראלים.

המספר המצומצם של אמנים ישראלים, וההעדר הבולט של כמה שמות שהיה מתבקש שיהיו בתערוכה הוסבר על ידי פיינרו כתוצאה של חוסר ההענות של אמנים להזמנה להציג. לחלק היה, כך אמר, גם טיעון אידיאולוגי תמוהה: התמיכה (הצנועה) של משרד התרבות באירוע. המשך הגיוני של הטיעון היה סירוב להציג בכל מוזיאון בארץ הנתמך על ידי המשרד ולקבל פרסים במימונו. אי אפשר שלא להרים גבה אם אנשי תרבות יוצאים נגד תמיכה הניתנת לעשייה תרבותית שחורגת מהמרכז ההגמוני, הגאוגרפי והחברתי.

